

БАЛТА — місто Одеської області, райцентр. Знаходиться у долині р. Кодима (бас. Пд. Бугу), за 218 км від обл. центру та за 7 км від залізн. ст. з однойм. назвою. Площа 14,3 км². Насел. 19 962 особи (2001, складає 85,7 % до 1989): 86 % — українці, 10 % — росіяни, 2 % — молдавани, 1 % — євреї, проживають також білоруси, вірмени, болгары, німці та ін. Є авто-станція. Автобусні перевезення на регуляр. маршрутах забезпечує ВАТ «Балтське АТП-15 117», а також приватні мікроавтобуси й таксі. Б. має автобусне сполучення з містами Одесою, Києвом, Вінницею, Дніпропетровськом, Кишиневом, Тирасполем, Миколаєвом та ін. Історія Б. починається від 1699, коли на лівому березі Кодими польс. магнат Ю. Любомирський спорудив укріплений замок, біля стін якого виросло поселення, що дістало разом з укріпленням назву Юзефград. 1776 містечко отримало Маґдебур. право й дозвіл польс. короля Станіслава-Авґуста Понятовського на влаштування двічі на рік ярмарків, що незабаром набули статусу європейських. За Ясським мирним договором 1791, місто у складі Рос. імперії увійшло до Катеринослав. намісництва. У 1797 місто стало адм. центром повіту Поділ. губ. Від кін. 18 ст. місто інтенсивно заселялося, гол. чином за рахунок селян-утікачів з України та Росії, ремісників. У 1803 тут проживало 10 тис. осіб. У 1-й пол. 19 ст. Б. стає одним із найважливіших торг. та ремісничих центрів Пд. України. Цьому сприяло її вигідне положення на важливому торг. шляху в Бессарабію, Молдавію та до чорномор. портів. Напередодні реформи 1861 в місті функціонували 23 невеликих заводи, з них 6 свічокосальних, 8 салотопних, 2 миловарних, пивоварний, 6 цегельних. Працювали лікарня, аптека; на поч. 50-х рр. відкрилося двокласне училище, театр. 1865 збудовано залізницю Одеса-Балта, 1868 її продовжили до Єлисаветграда (нині Кіровоград). 1910 у Б. працювало 24 ф-ки й заводи, а також 197 ремісниц. майстерень, 20 реліг. закладів. Напередодні 1-ї світової війни тут проживало 28 тис. осіб. У квітні 1920 тут вели бої з більшовиками Київ. дивізія та кінний полк *Чорних запорожців*. 1920 в

Б. працювали 3 початк. й агрономічна школи, пед. курси, курси друкарів. Було відкрито 2 театри, муз. студію, 4 б-ки, музей. У 1923 Б. стала центром однойменного округу і р-ну. 1924-29 Б. — столиця Молдав. АРСР. 1941 Б. окупували нім.-фашист. війська. Тут знаходилися румун. сигуранца, нім. ґестапо та італ. військ. комендатура. Від 1942 в місті діяла підпільна антифашист. група. 1944 місто звільнили. На фронтах 2-ї світової війни воювали 2,4 тис. жителів Б., 527 із них загинули. Найбільші підприємства: ВАТ «Балтська швейна ф-ка», «Балтський молочно-консервний комбінат дит. харчування», «Балтський завод продтоварів». Функціонують 6 заг.-осв. шкіл, пед. училище, ПТУ; рай. Будинок культури, кінотеатр, муз. школа, 2 нар. самодіял. колективи, нар. самодіял. театр, нар. ансамбль танцю «Балтська зірочка», хореогр. студія «Фаворит»; ДЮСШ, 5 спорт. клубів; історико-краєзнавчий музей; готель, відділ. 6-ти банків. Діють костел св. Станіслава (кін. 17 — поч. 18 ст.), Свято-Успенський собор (кін. 19 — поч. 20 ст.), Свято-Микільський храм (кін. 19 ст.), старообрядницька церква. Пам'яткою архітектури є комплекс монастиря св. Феодосія (кін. 19 ст.). Серед археол. пам'яток — поселення 2-го тис. до н. е. На тер. Б. встановлено меморіал Слави. Видатні уродженці Б.: поет В. Куликівський, оперний співак Д. Гершензон, льотчик-космонавт *Г. Шонін*, Герої Рад. Союзу *Н. Кудрявцев*, *В. Сорока*, *П. Чумак*, *Є. Маріїнський*, *Л. Балицький*, *С. Леоніцький*, повні кавалери ордена Слави *К. Білоус*, *В. Котробай*, *М. Шуляченко*. Тут починався творчий шлях письменників Леся Гомона (А. Королевича), *К. Гордієнка*, *Н. Поклад*, рос. письменників В. Катаєва та *Е. Багрицького*.

Рекомендована література

1. Стряпкін П. В. Балта: Нарис. О., 1968;
2. Бойко Е. А., Ухожанский М. П., Цванг С. Р. и др. Балта. О., 1981.

Т. В. Крисько

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Балта / Т. В. Крисько // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-40167>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).